

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելաւած չէ, ամբողջ 15րդ շրջանի (990-րդ) բաժնորդագրինն է 20 ֆր. կանխիկ...

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻՒՒ 3

1899 ՕԿՏՈՏՈՍ 9
1899 ՅՈՒՆԻՍ 28 (Հ.Տ.)
ՁՈՐԵՎԱԳՐՈՒԹ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կառավարման միջոցով կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները...

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ"
ԺԵ ՇՐՋԱՆԻՆ
(1899 ՕԿՏՈՏՈՍ — 1900 ՄԱՅԻՍ)

Բաժնորդագրութեան պայմանները նորից կը մնան: Ամբողջ 15րդ շրջանի (1899 ՕԿՏՈՏՈՍ 1900 ՄԱՅԻՍ) բաժնորդագրինն է 20 ֆրանգ...

Ամենք որ Արմենիայի Օթմակալ կը գրուին, իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն դատ՝ որի բաժնորդագրինը 20 ֆր. է...

Ամեն ազգի ու երկրի մէջ ընդունուած սովորութիւն մ'է որ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԻՍԿԱԿԱՆ ԿԸ ՎՃԱՐՈՒԹԻՒՆ...

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուած գիրքերի մանրամասն ցուցակը հրատարակուած է Արմենիայի 14րդ շրջանի 77, 78, 79, 80 և 81 թիւերին մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձերիս պէս զրկուած անոնց որոնք կը փափաքին մեր գրադրուածքներն ունենալ...

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՜ սառն թիւի համար ալ լինի, մանտա տը փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մարտիկի մէջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայերը կովկասում... Ռուսիա եւ Թիւրքիա... Նոր արգելք մը... Հարստացում... Բաժնորդագրութիւնը...

ՀԱՅԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

Հայերի ծխական դպրոցների հարցն ևս ծնունդ առած իշխան Տնտեսութեան Գործադիր կառավարչապետութեան ժամանակից...

Արդէն հայ լեզուն տակաւ արտաքին լինել է Կովկասի մեծ քաղաքների բարձր դասակարգ համարուած ազգայինների մէջէն...

Ապագայում այն տեղերը Հայերի ուսուցման սպառնացող սոյն տիպեր երեւոյթը մէկ կողմ թողնելով, հաստատ կարելի է ասել որ եթէ այժմ մնում է դեռ հայ անունը...

Տեղական մամուլն, մանաւանդ Հայերից հրատարակուածները, սեղմուած է գրաքննական խիստ օրէնքներով: Օրինակ (1) Ի հարկէ այստեղ մեր խօսքը ճշմարիտ ինտելիգենտ կոչուած փոքրամասնութեան մասին չէ:

նակ, այն շատ մը լուրեր որոնք գրուած են միւս ուսումնական թերթերի մէջ, արտապէս անգամ յաճախ արգելուած է հայ խմբագրութիւնը...

Իսկ զարմ Հայերի հոգեւոր կառավարութեան գործերին, նրանք էլ միևնույն դրութեան մատնուած կը գտնենք: Իշխան Բաքուի իշխանական քաղաքականութեան շարունակութիւնն է որ հասնում է մինչև օրերս և որ ճշմունտն օգտուել հայրապետական հեղինակութիւններից...

Բաւական է յիշել ներկայ վեհ. կաթողիկոսի ժամանակամիջոցում եղած տընտրութիւնները, մի գաղափար կազմուելու համար կառավարութեան ղեկավար կաթողիկոսութիւնն ունեցած վարմունքին վրայ:

Կարողների մասին կարգադրութիւնները յայտնի են, նրանք հոգեւոր կառավարութեան անմիջական վերահսկողութիւնից հանուելով, ենթարկուեցան կովկասի կրթական տեսչութեան իրաւասութեան: Այսօր հոգեւոր կառավարութեան ենթարկուած մնում են միայն թեմական դպրոցները...

Եւ այսօր էլ միայն իրենց հոգեւորական ծառայողները կամ գոյութեան հարցն անգամ վեճի տակ է և կառավարութիւնը (1) Որով բոլոր թեմերը կարող են ունենալ իրանց թեմական դպրանոցները:

նը արդէն կայացած մի պայմանագրի վրայ հիմնուելով առաջարկում է նորագոյն փոփոխել դպրոցի ներկայ ծրագիրը: Մինչև մի քանի տարի առաջ էլ միայն տպարանում կովկասեան գրաքննութիւնից ազատ տպագրելի գրքերը, որոնք եղան յետ այսու ենթարկուել գրաքննութեան և վաւերացման, մինչև իսկ օրացոյցները: Իսկ երկու տարի առաջ էլ միևնույն որոշում կայացաւ էլ միայն պաշտօնական թերթն եղող Արարատ ամսագրի համար:

Էլ միայն իր դիրքով և ունեցած ազդեցութեամբ աչք ծակող մի բան է դարձել ուսուցիչական թեմական համար և դեռ մինչ օրս իսկ Ժան Բատիստ Թիւրնիւրի և անտեղի կասկածանքների ներքոյ է գտնուում: Չարամիտ լրագրների երբեմն իսկ բացարձակ անուանարկում են էլ միայն իր խոսքով թիւները: Իսկ ըմբռնութեան վայր ընդդէմ կառավարութեան և դրա համար էլ մինչև իսկ լուրում են երբեմն անպաշտօնակա խմբագրութիւններ: Ինչպէս և կաթողիկոսութիւնը փոխադրելու Պետերբուրգի կամ Մոսկուայի մէջ (!):

Հայերի դատարաններում հայերէն լեզուով երդուելու խնդիրն էլ որ Մակար կաթողիկոսի օրից այնպէս մնում էր, միևնույն որոշումով և դատարան պատճառաբանութիւններով հաղորդուեցաւ վեհ. Հայրիկին թէ վճռուած է. այսուհետեւ երդման լեզուն ուսուցիչները կը լինի, հակառակ պարագային սպառնալով թէ ամեն անոնք որոնք չուզեն ուսուցիչ երդուել, չպիտի ընդունուին պետական ծառայութեան մէջ:

(Շարունակելի)
ՄԵՆ ԱՆ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐԿԻԱ

Այս օրեր Ռուսերի և Թուրքերի յարաբերութիւններն այնպիսի բարեկամական չեն որչափ ցոյց կը տրուին առ երևոյթ: Արտաքին կեղծ բարեկամական ձևակերպութիւնները պահպանելով մէկտեղ, իւրաքանչիւր իր պատրաստութիւններ եռանդով առաջ կը տանի:

«Մշակ» լրագրի մէջ կարդացինք որ արդէն վերջացած լինելով Թիֆլիս, Կարսի երկաթուղիի գիծը, կանոնաւոր երթևեկութեան սկսուած է: Աւելորդ է ասել որ սա ռազմական մեծ կարևորութիւն ունեցող զէպք մ'է: Հազիւ այդ գիծ լրացաւ և ահա կը շինուի Ալեքսանդրապոլ-Էլմիածին, Երևան-Ջուլֆայի երկաթուղին: Իսկ Երևան, Էլմիածին 4-5 ժամի հեռաւորութիւն հազիւ ունին իգգիւրի սահմանադրւելէն:

Միւս կողմէն, ինչպէս յայտնի է, թուրքերը նորնպէս պարագլխէն մնար վերջերս գումարուած արտակարգ վաշտերի ամենամեծ մասը, մօտ 150ը, յատկացած են ռուս-թրքական սահմանագլխին: Այդ զօրքեր մեծ մասով կը գտնուին գերման սպայներին ձեռքին տակ և հոն սահմանագլխին մօտ, կը գտնուի այս միջոցին նաև Պօլսի գերման զեապանատան զինուորական կցորդը, ուրիշ կարևոր պաշտօնեայն երկրի հետ մէկտեղ, մանրակրկիտ զըննութեան ենթարկելու համար ռուս-թրքական սահմանագլխի երկրները:

Անցեալներ երբ թուրք նախարարութիւնը քանիցս արտասովոր նիստեր ունեցաւ ռուս կառավարութեան պահանջին համաձայն հայ փախստական զաղթականներին իրենց հայրենիք վերադարձնելու և տեղաւորելու խնդրին համար, ատոր հետ միասին, ինչպէս հաղորդեցին եւրոպական լրագիրները, խնդիր եղաւ նաև վերջին ատեններս ռուս-թրքական սահմաններ վրայ տեղի ունեցած կռիւներին մասին: Երևանեան նահանգի թրքական սահմանագլխին վրայ ռուս սահմանապահ սպայ մը բաւականաչափ կազակներով երբ կը շրջագայէր, սահմանագծին մօտեր կռուի բռնուելով համիդիէ քրդերի հետ, կը սպաննուի իր կազակներէ մի քանին երբ հետ մէկտեղ, որոնց գիւղերը սակայն Քրդեր բոլորովին խայտառակ կերպով այլանդակած, կրկին կը բերեն ու սահմանագլխի կը նետեն իբր նախատինք: Նմանօրինակ գէպքերի լուրեր լսուեցան նաև կարս-թրքական սահմանների մասին: Այժմ, ինչպէս կը լսուի, Պօլսոյ գեապան Ջինովիէվ այդ խնդիրները համար յատուկ քննութիւն պահանջած է յանձնաժողովի մը ձեռքով:

ՆՈՐ ԱՐԳԵԼԻՔ ՄԷ

Ժամանակէ մ'ի վեր Ամերիկա և և այլ տեղեր պանդխտած թիւրքերացի Հայեր որոնք կը փափաքէին վերադառնալ իրենց հայրենիք, սկսած էին Մարսէյի գծով անցնիլ Սամոն, ուրկէ ալ, թէև ոստիկանութեան կողմէն իրենց աւելի կամ նուազ նեղութիւններ տրուելով, կը շրջագայէին իրենց հայրենիք:

Այդ ուրախալի երևոյթ մ'էր, թէ՛ անոր համար որ այն Հայեր որոնք պատճառ մը չունէին իրենց հայրենիքէ երկար ժամանակ հեռու և պանդխտ մնալու, կրնային վերադառնալ իրենց սիրելի ընտանեկան յարկը, և թէ՛ անոր համար որ վերջերս թիւրք կառավարութեան կողմէն Հայերին տրուած հազարու մէկ անտիպի և զըրգուիչ նեղութիւններին մէջ այդ բացառիկ հանգամանք մը կը նկատուէր գոհունակութեամբ:

Այս օրեր թիւրք կառավարութիւնը վերստին սկսեց է իր հին խտրութիւններ ձեռք առնել և «Մէսաժըրի» ու «Բաքէ» շոգենաւային ընկերութիւններին ժամօտի գործակալութիւններէն Մարսէյ իրենց կեդրոնի եկած հեռագիրները կազմարարեն որ այսուհետեւ ալ Հայ չընդունին իրենց շոգենաւային մէջ Սամոն տանելու համար, որովհետեւ տեղական իշխանութիւնները Բ. Դուռէն իրենց ստացած նոր հրամանների համաձայն չեն թոյլատրեր Հայերին որ Սամոն ելնեն:

Այս տիւրք լուրը կայծակի մը պէս շանթահարած և շուարցուցած է այն ճանքորդ Հայեր որոնք Ամերիկայէն Մարսէյ եկած և բոլորովին պատրաստուած էին այսօր ճանքայ ելնել «Բաքէ» ընկերութեան շոգենաւային:

Ահա՛ թիւրք կառավարութեան Հայերին խոստացուած բարեօրոշմների հետզհետէ գործադրութիւնը:

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅՍՏԱՆԻ ՄԷ

Վանի Ֆրանսական դեր հիւպատոս Հ. Տըֆրանս գրած է Հ. Եարմըմանին. «Քիւրտերն արդէն ութ գիւղերի հողագործական կենդանիները բոլորն ալ կամ տեղ տեղ մասամբ յափշտակած են: Այդ գէշութիւններ ընդունելով ընդհանրապէս Համիդիէ հեծելազօրքերն են: Եթէ Բ. Դուռը չորոշէ բաւական իրաւունքներ տալ նահանգապետին և այս նահանգը մարախիտ ջէքի փաշայի կործանարար ազդեցութեան ազատել, հետզհետէ բոլորովին պիտի կործանի այս վիլայէթ և ա. նոր վերականգնման համար եղած բոլոր ջանքերը պարագա պիտի երթան և հարկ պիտի լինի որ Եւրոպա ամեն տարի նպաստներ յատկացունէ հայ ժողովրդին եթէ չուզեր տեսնել հետզհետէ անոր բոլորովին օշոյացումը: Քիւրտերի կողմէն գործող թիւրքերն ասոնք են. Գըզըլա, Բոզա, Նիս, Ապլականց, Դըրաշէն, Էրմանիս, Ոսկիբակ, Բաշան, Հաւաւաւրիկ և վերջին օրերս ալ Գարակիւնտիւզ:»

ԿԱԹՈՒԿ ՀԱՅԵՐԻ ՆՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ

Կաթոլիկ Հայերի նորընտիր պատրիարք Ամին. Մանուէլեանի մասին հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնը կը կարդանք Revue d'Orient մէջ.

«Կեսարիայի առաջնորդ Գեր. Պօղոս եպիսկոպոս Մանուէլեան՝ կաթոլիկ Հայերին պատրիարք և կիլիկիական թողիկոս ընտրուեցաւ Պօղոս Պետրոս ԺԱ Մանուէլեան անունով, նորընտիր պատրիարքը ծնած է Մարսի, 1829 յունուար 6ին: 1846ին աշակերտած է Լիբանանի Զմմարա լեռի հայ. կաթոլիկական վանքին, ուր իր դպրոցական ընթացքն յաջողութեամբ յառջ տանելէ յետոյ, Գրիգոր Պետրոս Ը կաթոլիկոսը զինք զրկեց Հոռոմ բրոքանկատաի վարժարանը, իր ուսում աւարտելու համար: Թալիթութեամբ անցուց հոն փիլիսոփայութեան և եկեղեցական իրաւագիտութեան վարդապետի (սոքորա) քննութիւնները: 1866ին քահանայ ձեռնադրուեցաւ և իսկոյն վերադարձաւ Զմմարա և կիլիկիայի կաթոլիկոսութեան եպիսկոպոսների ժողովը պաշտօնով մը զինք Մալաթիա զրկեց ուր կատարելապէս յաջողեցաւ: Վերադարձէն յետոյ, 1861ին, պատրիարքական փոխանորդ նշանակուեցաւ Կեսարիայի վրայ:

1881ին եպիսկոպոս ձեռնադրուելով, Գեր. Մանուէլեան այդ ժամանակէ ի վեր մասնակցած է միշտ հայ կաթոլիկ հասարակութեան սինդակական բոլոր ժողովներին որոնց մէջ իր խորհուրդներին մեծ նշանակութիւն կը տրուէր: Հանգուցեալ պատրիարք Ամին. Ազարեան շատ կը յարգէր զինք. Աստուածաբանական մի քանի գիրքեր հեղինակած է հայերէն լեզուով:»

ՀԱՅԵՐ ՅԱՄԵՐԻԿԱ

Պարքըրէն յոյժիս Ծիւ գրած են մեզ. Յուլիս 2ի կիրակէ օրը լինելով «Տօն Կաթոլիկէ Եկեղեցւոյ Սրբոյ Էջմիածնի» և Էջմիածնի շինութեան 1596րդ տարեդարձն, ինչպէս նաև Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ տարեդարձի օրն լինելով, Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն մէջ Ս. պատարագ մատուցուեցաւ: Օրուայ պատարագին էր Գեր. Առաջնորդ Հայրը, որուն հրահրանք հոս կը կը գտնուէին Վաղինակ Ծ. Վ. Սիսակեան (Փրովիտէնսէն) և Մաշտոց Վ. Փափագեան (Պօսթընէն): Գեր. Հայրը նկատելով որ ժողովրդի մէջ գանգատ կայ թէ եկեղեցին մասնաւոր դպիր չլինելուն համար եկեղեցի չեն գար ու մանք, եկեղեցւոյն արժանաւորապէս ծառայողներէն 5 անձանց դպրու. թեան չորս ատիճան տուաւ նոյն օր: Ատոնք են Տիարներ Բենիս. մին Սանթօեան, Մարտիրոս Յովսէփեան, Թակոբ Ասատուրեան, Յովհաննէս Թադէոսեան և Մինաս Բարսեղեան (այս վերջին ուրարակութեան և Սբ. Աւետարանի ընթերցանութեան պաշտօն):

Այս հինգ անձանց վրայ գերագոյն պարտականութիւն մը կը ծանրանայ յայսմ հետէ հանապազ ներկայ գըտնուելու Ս. եկեղեցին արարողութեանց ժամանակ ու ժողովուրդն ալ անշուշտ ա'լ տրտնջալու տեղի չունենար թէ «դպիր չկայ»:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՎԱՂԻՆԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

Արժ. Տ. Վաղինակ Ծ. Վ. Սիսակեանի մասին որի մահագոյցը հրատարակած էինք այն շրջանի առաջին քուով, հետեւեալը գրուած է մեզ.

Մեծ ցաւով կիմացնենք Փրովիտէն. սի Հայոց հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Վաղինակ Ծ. Վ. Սիսակեանի տարածամ վախճանումը: Հայր Սրբրը 15 օրէ ի վեր հիւանդ էր թէև ոտքի վրայ, սակայն յուլիս 14ի հինգշաբթի գիշեր ժամը 10¹/₂ին յանկարծ իւր վերջին հրաժեշտն կուտայ, հակառակ Տօքթ. Դահաբեանի խնամքներուն: Հոգեւորյա հօր մարմնոյն օծումը և թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ կիրակէ օր (յուլիս 16) ի Փրովիտէնս. նոյն օր հոգեհանգստի պատարագ մատուցեց Գեր. Սարաճեան եպիսկոպոս ի ներկայութեան խաղ և Մաշտոց վարդապետներու: Թաղման արարողութիւնը 4 ժամ տուեց: Դամբանական ներխուժեցան Գեր. Առաջնորդը, խաղ վարդապետը և Պէնէնեան ու Մար.

դակեան պատուելիները: Հոգեւորյա հօր շիրմին վրայ 15 ծաղկեայ պսակներ դրուեցան: Իւր հիւանդութիւնէն էր պնդահարութիւն որ յետոյ թիֆօի փոխուեցաւ ու յանկնկալ բաժնուեցաւ, բոլոր զինք ճանչցողները սուգի մէջ թողլով: Արժ. Տ. Վաղինակ Ծ. Վ. ձեռնադրուած է 1884ին Գեր. Ղևոնդեպ. Շիշմանեանէն: Արմաշի վանքը թէև բարձրագոյն կրթութիւն մը տուած չէր վախճանեալ հօր, սակայն նա իւր ժողովրդականութեամբ ամենուն սիրելի եղած էր: Պօլսոյ Եալովաի նոր գիւղէն էր. ունի երկու եղբայր և քոյր մը. հազիւ քառասուն տարեկան կար, առողջ կազմուած քով Դատքի մը Արժ. Վաղինակ Ծ. Վ. նմանները մեր կղերականաց մէջ: Ամերիկայի մէջ ճանչնալու պատիւն ունեցայ զինք որոյ մասին պիտի գրեմ յառաջիկային:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Վաղապրի Հողագործութեան և այգեգործութեան գործնական վարժարանէն այս տարի ընթացաւորտ ելնող աշակերտների ցանկին մէջ կը տեսնենք նաև Կ. պօլսեցի Տիար Մինաս Աշեանի անունը որ արժանացած է իր վկայական ստանալու հողագործութեան նախարարին կողմէն:

— Մարսէյը քաղաքը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ փոխադրուած Վաղինակեան մը այստեղ գալով Մարսէյը հիմնած լինելուն 25րդ հաւերւածեալը տեսնելու համար: Աթէնքի քաղաքապետական ժողովի անդամներ հրահրուած են իբրև ներկայացուցիչ փոխադրուած Գոյներին: Փո. կիս (Ֆօքիս կամ Ֆուլիս) յունաբնակ քաղաքը անշուշտ քաղաք մը դարձած է այսօր 5,000 բնակչով, Զմիւռնի առաջնորդութեան թեմին մէջ, փոխադրուած երբ իմացեր են թէ իրենց գոյութիւն մոռացութեան տրուելով, Աթէնքին դիմում եղած է իրենց նախահայրեր ներկայացուցելու համար Մարսէյի հիմնարկութեան յորհրդանի հանդէսին մէջ, գովելի նախանձախնդրութեամբ Մարսէյի քաղաքապետութեան զեմեցին և իրենց գոյութիւն յիշեցուցին: Ուստի Մարսէյի քաղաքապետութիւնն որոշեց փոխադրուած ներկայացուցիչներ ալ հրահրել և մասնաւորապէս չքեղ ընդունելութիւն մ'ընել Մարսէյցիներին: Նախահայրերի հայրենիքին մէջ շարունակուող սերունդի ներկայացուցիչներն:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Ատէնէն կը հեռագրեն օգոստ. 5ին թէ Պէնէն. Պօլսի մէջ խռովութիւններ ծագեր են ժանտախտի գէմ ձեռք առնուած միջոցներին պատճառով: Մօլաները հեռագրով Դահի գիւղի և խնդրեր են որ առողջապահական այդ որոշումներ չգործադրուին ժողովուրդն ոտքի ելած է և կը կողպտեն քաղաքը: Պարսկական հեռագրատուներ քանդեցին: Եւրոպա.

10

ներէն են, իրենց նոր հասցէի հետ մեկ զրկել նաև իրենց ստացած Արմէնիսի վերջին թիւերէ մէկի գօտին ուր վրայ կը գտնուի մեր նշանակած հասցէն:

— Անոնք որ Արմէնիսի 15րդ շրջանի բաժնորդագիրը ցարդ հասուցած չեն մեկ, ա'լ այսուհետև իրաւունք չեն ունենար մեր ծախու գիրքերէն 2 ֆր.ի նուէր ստանալու, ատոր համար որոշուած պայմանաժամը յուլիս 31ին վերջացած լինելով:

Տ. ՏԵԼԻՔԱՍԷԻ ԶԱՆՔՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնի «Թայմըզ» Փարիզի իր թղթակցէ ստացած հետեւեալը հրատարակած է օգոստոս 5ի թուին մէջ, Ֆրանսի արտաքին գործերի նախարար Տ. Տելքասէի Բէթէրսպուրկ երթալուն նկատմամբ:

Այս ճանբորդութիւն յանկարծակի որոշուած կը լինի որովհետև Տ. Տելքասէի մեկնումէն դեռ 2 օր առաջ, բարձր գերք ունեցող գիւտնագէտ մը երկարատև տեսակցութիւն մ'ունենցած էր արտաքին գործերի նախարարին հետ որ բնաւ իրեն բան մ'ըսած չէր իր մեկնելու մասին. ոտուսական գեսպան Ուրուսօֆ իշխանն ալ անհոգաբար ճանբայ ելած էր Տօր լեռն երթալու համար և Տ. Տելքասէի մեկնելու նախորդ երեկոյին յանկարծակի վերադարձաւ:

«Թայմըզ» թղթակիցը այս յանկարծակի ճանբորդութեան համար զանազան պատճառաբանութիւններ կը ներկայացունէ (Մուրափիէֆ կոմսին փոխադարձ այցելութիւն տալ, ֆրանսական նախարարութեան մէջ ընկերվարականի մը ներկայութեան նկատմամբ ապահովցունել ցարդ բացատրել թէ Տ. Կալիֆէ չուզեր ունեցունել զօրաբանակը. կանոնաւորել Սերպիարի կամ Սիւմի գործերը) և ընդունել յետոյ թէ ասոնցմէ և ոչ մին հիմնաւոր բան մը կերելի, վերջապէս ուս եղբակացութեան կուգայ թէ Տ. Տելքասէի ուղևորութեան ամենէն հաւանական պատճառը հետեւեալն է:

Տ. Տելքասէ Բէթէրսպուրկ գնացած է արգիլելու համար ցարի որ չհրաժարի իր գահակալութենէ: Նիքոլա Բ երկար ատենէ ի վեր ձանձրացած է կայսերական գահէն, «Թայմըզ» թղթակցի ըսածին նայելով որ միշտ իրեն ամենաճիշդ տեղեկութիւններ հաղորդող անձնաւորութենէ մը իմացած է եղեր: Յարը միշտ յուսախաբութիւններէ ենթարկուելով վըշտացած է. ատոնցմէ մէկը միայն յիշենք: Հայերին իրենց դժբաղդութիւններէ միջոցին կէս միլիոն ռուբլի շրջակած էր իր անձնական գանձէ: Ետոյ քննութիւն բացաւ իմանալու համար թէ ինչ եղած էր այդ ստակ և հաստատապէս տեղեկացաւ որ մէկ կողմէ անգամ Հայերին ձեռքը չէր հաւեր: Գահաժառանգ մը չունենալն ալ իր նախապաշարեալ զգացումները կը գրգռէ: Կը յիշէ ուսական այն աւանդութիւն թէ արու գաւակ չունեցող ցար մը իրեն յաջորդ պիտի ունենայ Միքայէլ անուն ցար մը որ Կ.պօլիսը

պիտի գրաւէ: Հիմա որ Գէորգի իշխանը մեռած (1) և իր կրտսեր եղբայր Միքայէլ իշխանը գահաժառանգ հըրատարակուած է, Նիքոլա Բ ցարը այդ անհաշիւ իրեն և իր Միքայէլ եղբոր վրայ կանգնէ: Ատոր համար է որ երկար ժամանակ մտածեց թէ ինք հրաժարի կայսերական գահէն և յանձնէ զայն իր Միքայէլ եղբոր բայց մանչ գաւակ մ'ունենալու յոյսը որի համար կը պաղատէր Աստուծոյ, երկարաձգել տուաւ իր այդ ծրագրի գործադրութիւնը: Ատոր հետ մէկ տեղ, չէր կրնար հրաժարիլ երբ դեռ կապրէր Գէորգի իշխանը և այդպիսի վաղանցուկ թագաւորութեան մը վաճառքին ենթարկել գահը: Նաև իր ծրագրի գործադրութիւնը ուշացունելու մէկ պատճառն ալ եղաւ Լա. հէյի վեհաժողովը վաճառքի իրեն դիտել կուտային թէ այս միջոցին գահէն հըրաժարիլ իր խոստումէ տեսակ մը փախուստ տալու պիտի նմանի:

Ուստի Տ. Տելքասէ գնացած է Նիքոլա ցարը համոզելու որ հրաժարելու մտադրութենէն յետ կենայ քանի որ հանդիսաւոր կերպով պարտականութիւններ ստանձնած է Ֆրանսիայի համար և խոստումներ տուած է: Հակառակ պարագային մէջ դատաւրութիւն մը կը լինի իր հրաժար, մանաւանդ որ դեռ ոչ ոք չգիտեր ճշգիւ թէ Միքայէլ Մեծ դուքսն ինչ գիրք կը բըռնէ երբ գահակալէ:

«Թայմըզ» թղթակցի Տ. Պրիվիցի այս գրածներ իբրև հետաքրքրական բան մը միայն արտատպած է փարիզեան մամուլը, առանց զայն հաստատելու:

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմէնիսի ալ կընդունին ծանուցումներ հրատարակելու համար: անոնք որ պէտք կունենան Արմէնիսի միջոցով մէկի դիմում առնել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան: Ծանուցումներէ գիտնելու նշանակուած են Արմէնիսի ճակատը, տառն վրայ հաշուելով. 1 երկաթագիր (գլխագիր) համար 2 սանդիւն և 1 բոլորգիր համար 1 սանդիւն: 3 անգամ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 0/0ին 30 զեղչ: Սակարկութիւն չընդունուիր:

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՌՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Արմէնիսի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև զրկելու փոստի ծախքը:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու

(1) Յուլիս ամսին մէջ (Արմէնիսի դարի միջոցին) Ռուսիայի գահաժառանգ Գէորգի իշխանը որ արդէն թոքախտէ բռնուած էր, հեծեալով պոլսոյ մ'ըրած միջոցին մեռաւ յանկարծ:

ԽՄԲ.ԱՐՄ.

գողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ.

(Յատկապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղութականներուն կենքի, ժամանակի և դրամի խնայողութիւն ընել տալու հարկ եղած դիւրութիւններն ընծա. յիշու համար) Աշխատասիրեաց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր. Նիւ Եորք, Էլիսա Խալաւ և ընկ. 1897: Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արդէն հին գտնուողներին համար շատ կարեւոր գիրք է: Գինն է 1 ֆրանկ և 25 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՆՈՒՄԱՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՄԵՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիքներէ պատճառ դարձած է և վերջ է վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանկ, (75 սանթիմ):

Արտուր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Չարսանճագի, Ճապարդուրի և Երզնկայու: Յաւելուած ըստ ինդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»: Աշխատասիրեաց Պողոս Ծ. Վ. Նաթանեան. 2 ֆրանկ:

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթիւ 1894 թուականին հրատարակուած այս միաձալ դիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքել պատկերի մեծութիւնն է 50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագործի Մէլտեղը գրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Գէնյ. Եմաւոնեանի, պատկերը և բոլորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետներէ պատկերներով:

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհաւ ծախքը մէկտեղ հաշուած. Իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ:

Գալիքիսիսեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկերով: Գինն է, ճանապարհաւ ծախքով մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիսի խմբագրատանէն, արժէքը կանխիկ զրկելով:

ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՅԻՑ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒԻ
Թորինց

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Այս գիրքը պատրաստուած է յայտ. կապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող Հայերուն Ամերիկեան Անգլիերէն լեզուն աւանդադարին ռձով սովորեցնելու համար: Ինքնուրուշ յօրինուած է գերմանական և ամերիկեան մանկավարժական սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով, և յարմարցուած է մարդակազմութեան ու իմացական փիլիսոփայութեան նորագոյն պահանջներուն և Ամերիկայի Հայոց իմացական կարողութիւններուն ու տեղական պահանջներուն: Առաջինն է իր տեսակին մէջ:

Կը բաղկանայ աւելի քան 350 երեսներէ և կը պարունակէ աւելի քան 3,000 ամենէն շատ գործածուած բառեր: Ամեն բառի առջև դրուած է նոյն բառի ամերիկեան մարտնչի անգլիերէն հնչումը և ամերիկեան նշանակութիւնը: Գիտական բառերու առջև աւելցուած են քերականական, պատմական, աշխարհագրական, աստղագիտական, չափաբերական և ընկերաբանական զանազան ծանօթութիւններ: Գինն է 10 ֆրանկ (2 տոլար) Մարսէյի մէջ: Մարսէյէն դուրս զրկուելու համար 10 ֆր. և 80 սանթիմ:

ԺԲ

ՀՐԱՑԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՑՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱԾ ՈՑԱՆԱԻՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայեր. նասիրական ոտանաւորներէ մի քանիսն ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների մէջ և զանազան տպաւորութիւնների տակ իւրերեքմի գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չէ լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրև նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլսոյ քաղաքում ազգային երգարանների մէջ՝ որոց վերատիւն տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմէնիս լրագիրներին մէջ: Նմոյշների մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներին տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ 15 սանթիմ):

ՏՆՈՐԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant: François CARRIERE

Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal. Marseille.